

OULAISTEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA 2017

Sisällys

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN.....	1
1.1 PAIKALLISET ERITYISPIIRTEET JA VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMISEN TAVAT	1
1.2 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	1
2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA TOIMINTAMUODOT	2
2.1 VARHAISKASVATUS OSANA LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN POLKUA.....	2
2.2 ARVOPERUSTA	3
2.3 OPPIMISKÄSITYS.....	4
2.4 PEDAGOGISESTI PAINOTTUNUT KASVATUKSEN, OPETUKSEN JA HOIDON KOKONAISUUS	5
2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN.....	5
3. TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVAT PERIAATTEET	7
3.1 VARHAISKASVATUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖT	7
3.2 YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA	7
4. PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS.....	8
4.1 PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI	9
4.2 MONIPUOLISET TYÖTAVAT	9
5. LEIKKI KEHITYKSEN, OPPIMISEN JA HYVINVOINNIN LÄHTEENÄ.....	9
5.1 OPPIMISEN ALUEET.....	9
5.2 KIELTEN RIKAS MAAILMA.....	9
5.3 ILMAISUN MONET MUODOT	11
5.4 MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME.....	13
5.5 TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI.....	15
5.6 KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN.....	16
5.7 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ TARKENTAVIA NÄKÖKULMIA	17
6. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET	18
6.1 YHTEISTYÖ LAPSEN, HUOLTAJAN JA MUIDEN ASIANTUNTIJOIDEN KANSSA TUEN AIKANA.....	18
6.2 TUEN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	18
6.3 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA TUEN AIKANA.....	19
7. PEDAGOGISEN TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	19

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä huoltajien, lasten ja henkilöstön kanssa. Lasten haastattelujen, vanhempien kyselyjen sekä henkilöstöiltojen kautta jokaisella on mahdollisuus osallistua sen laatimiseen, kehittämiseen ja arviointiin. Taustalla on myös työryhmä, johon kuuluu varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia sekä varhaiskasvatuksen esimiehiä. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee Oulaisten varhaiskasvatuksen järjestämistä.

Suunnitelmassa on otettu huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Oulaisten paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma koskee kaikkia Oulaisten varhaiskasvatuksen toimintamuotoja.

1.1 Paikalliset erityispiirteet ja varhaiskasvatuksen järjestämisen tavat

Varhaiskasvatuskyselyiden avulla on oulaistelaisilta vanhemmilta kysely Oulaisten hyviä erityispiirteitä. Esiin nousseet hyvät erityispiirteet sisällytetään varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sitä kautta varhaiskasvatuksen arkeen. Varhaiskasvatussuunnitelmaan otetaan huomioon myös kehittämisen tavoitteet, jotka ovat tulleet ilmi huoltajille lähetetyissä kyselyissä, työryhmässä ja henkilöstöilloissa.

Oulaisten muut lapsia koskevat paikalliset suunnitelmat on otettu huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa lasten kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelma on kaikille eri toimijoille yhdenmukainen ja toteutettavissa oleva.

1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma täytetään yhdessä perheen kanssa ikävuosittain toimintakauden alussa. Vanhemmat esitäyttävät omat sivunsa keskustelun pohjaksi ja henkilökunta pohtii lapsen vahvuuksia ja kehittämisen tarpeita, jotka kirjataan ylös. Yhdessä perheen kanssa mietitään lapsen varhaiskasvatukselle tavoitteet lapsen tarpeiden mukaan ja kuinka tavoitteet saavutetaan. Keväisin perheen kanssa käydään arviointikeskustelu, jonka avulla perhe voi vaikuttamaan varhaiskasvatuksen sisältöön. Arviointiin ja kehittämiseen lapset ja huoltajat voivat osallistua myös keväisin, jolloin he vastaavat palautekyselyyn.

Varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi Oulaisissa on käytössä Lapset puheeksi –menetelmä, joka tehdään 1½ vuotiaille joko neuvolassa tai varhaiskasvatuksessa ja kolme- ja viisivuotiaille varhaiskasvatuksessa. Lapset puheeksi –menetelmää käytetään myös, jos vanhempi sitä pyytää. Jos Lapset puheeksi –menetelmässä lapsessa nousee esille haavoittuvuutta ja jatkotoimenpiteille on tarvetta, ohjataan perhe Lapset puheeksi -neuvonpitoon, johon kutsutaan sen alan asiantuntijoita, joista lapsi hyötyy ja joita perhe haluaa tavata. Lapset puheeksi -neuvonpitoa ei tehdä varhaiskasvatuksen piirissä vaan perusturvan perhepalveluissa.

2. VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA TOIMINTAMUODOT

Oulaisten kaupunki on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Oulaisissa varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Yhteistyötä perhepäivähoidon ja päiväkotien välillä on Metsolan liikuntasalin käyttömahdollisuus perhepäivähoitajille. Muita yhteistyötapoja ovat esimerkiksi yhteiset ulkoilutapahtumat, teatterit ja musiikkitapahtumat.

”Koko talon yhteiset lauluhetket on oikein kivoja.” 5-vuotias poika

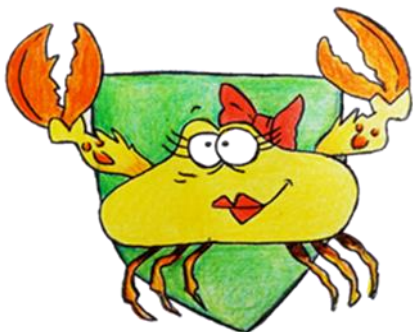
Tavoitteiden toteuttamiseksi varhaiskasvatuksen henkilöstö on ammattitaitoinen ja pyrkii kiireetömään ilmapiiriin sekä jatkuvaan varhaiskasvatuksen kehitykseen.

2.1 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatuksen järjestäjä mahdollistaa sujuvat siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Ennen siirtymävaihetta lapsia tutustutetaan uuteen ympäristöön.

Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa on kuvattu lapsen kehitystä ja oppimista sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudetaan voimassa olevia säädöksiä.

Siirtopalaveri käydään yhdessä lapsen lastentarhaopettajan ja tulevan opettajan kanssa, vanhempi voi olla mukana lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen. Lapsi käy tutustumassa etukäteen tulevaan ryhmäänsä. Mikäli lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta koulun esiopetukseen, niin huoltajat huolehtivat tutustumiskäynnin omatoimisesti.

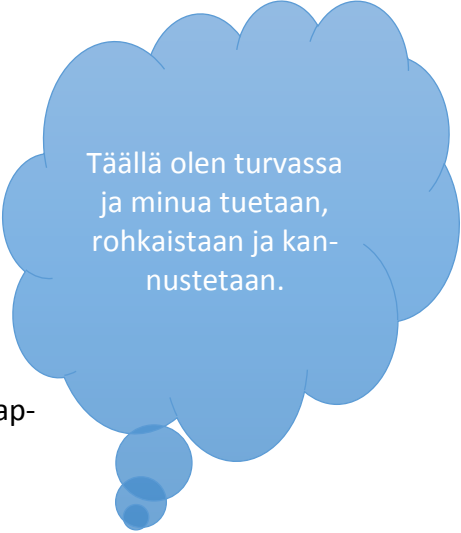
Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain

2.2 Arvoperusta

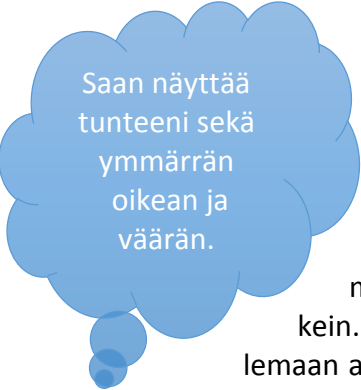
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustlain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Yhteistyö huoltajien kanssa tulee olla avointa ja luottamuksellista, missä yhteiset tavoitteet tehdään lapsen hyväksi.

Täällä olen turvassa ja minua tuetaan, rohkaistaan ja kannustetaan.

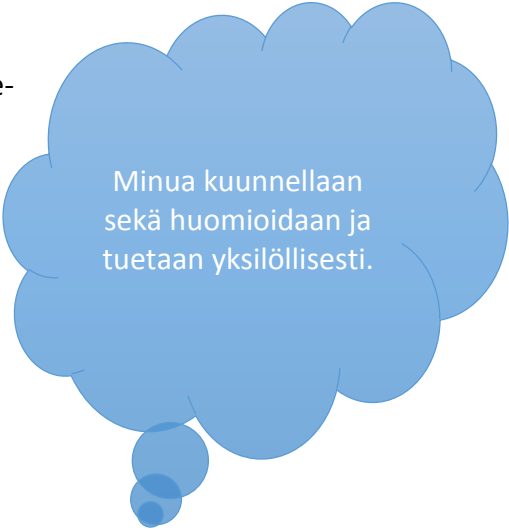
Saan näyttää tunteeni sekä ymmärtän oikean ja väärän.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Minua kuunnellaan sekä huomioidaan ja tuetaan yksilöllisesti.

- Erilaisuus on rikkaus
- Tasa-arvo
- Toisten kunnioitus
- Jokainen on arvokas

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatukseen näkemyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys- ja ihmisoikeuksien toteutumisen.

- Toimimme esimerkkinä
- Mielessä ekologisuus
- Hyödynnetään luontoa
- Kestäväkehitys

2.3 Oppimiskäsitys

Oppiminen on kokonaisvaltaista, sillä lasten synnynnäinen uteliaisuus ja halu oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita, tapahtuu kaikkialla. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Lapset oppivat leikkien, liikkuen, tutkien, tehden, itseään ilmaisten ja myös havainnoidessa muita sekä tarkkaillen ympäristöä. Varhaiskasvatus tukee lasten oppimista tarjoten heille myönteisiä oppimiskokemuksia ja samalla varmistaa, että lapsi voi hyvin ja tuntee olonsa turvalliseksi.

Varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle leikki on merkityksellistä. Leikin kautta lapset oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa ymmärretään leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

"Elsaa ja Annaa on kiva leikkiä." 6-vuotias tyttö

2.4 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

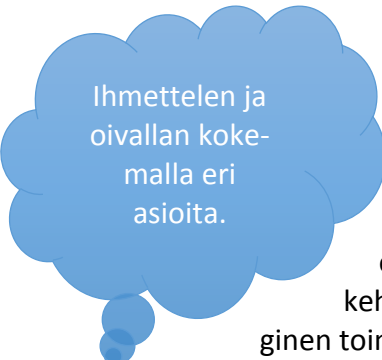
Lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi ammattihenkilöstö toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa varhaiskasvatuksessa alan ammattilaisten toimin. Henkilöstö ymmärtää miten lasten oppia ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. Kokonaisvaltainen lähestymistapa lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen edistää varhaiskasvatuksessa käytävä vuorovaikutus henkilöstön, lasten ja ympäristön kesken.

Kasvatuksen avulla lapset muodostavat omia mielipiteitään ja oppivat kriittisiä ajattelu- ja toimintatapoja eettisesti hyvällä tavalla. Lasten yksilöllinen identiteetti muotoutuu, kun lapset oppivat havaitsemaan oma toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä.

Opetus edistää lasten oppimista ja auttaa luomaan merkityksiä toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Se tukee lasten innostusta ja luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Lasten yksilölliset kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet otetaan huomioon opetuksessa.

Hoito kattaa fyysisten perustarpeiden huolehtimisen sekä tunnepohjaisen välittämisen. Myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavan turvallisen ilmapiirin ja lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi.

2.5 Laaja-alainen osaaminen

Ihmettelen ja oivallan kokeamalla eri asioita.

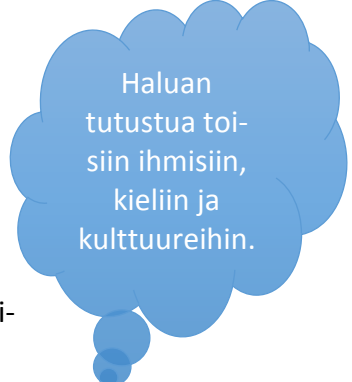
Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen on myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteissa niiden edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää yksilönä ja yhteisön jäsenenä kasvamista ja kehitys jatkuu läpi elämän. Varhaiskasvatuksen laadukas ja suunniteltu pedagoginen toiminta vahvistaa laaja-alaista osaamista.

Ajattelu ja oppiminen

Kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Monipuoliset ja merkitykselliset kokemukset kehittävät lasten ajattelua ja oppimista. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Lapsia kannustetaan sinnikkyteen ja ohjataan ylläpitämään tarkkaavaisuutta. Lasten usko omaan kykyihinkin kasvaa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtäminen ja kunnioittaminen edellyttää toimivaan vuorovaikutukseen muita kulttuureja kohtaan. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin kieliin sekä kulttuureihin ja henkilöstö toimii mallina. Harjoittelu toisten asemaan asettumisesta sekä asioiden eri näkökulmista tarkastelu sekä ristiriitatilanteiden rakentava ratkaiseminen vahvistavat lasten sosiaalisia taitoja.

Haluan tutustua toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatus vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja, ohjaa lapsia tekemään kestävästä elämäntavasta mukaisia valintoja sekä tukee heidän myönteistä tulevaisuuden suhtautumista.

Puen ja syön itse.
Pesen kädet ja pidän
huolta tavaroistani.

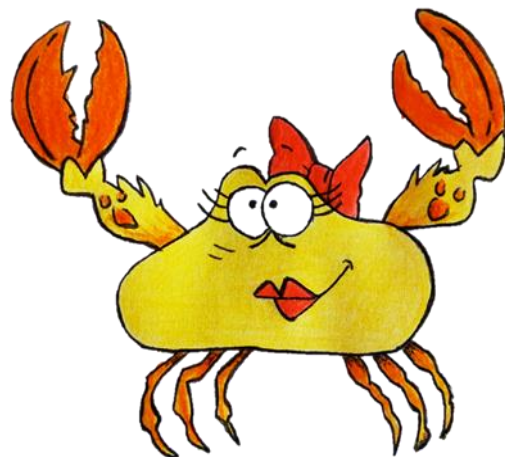
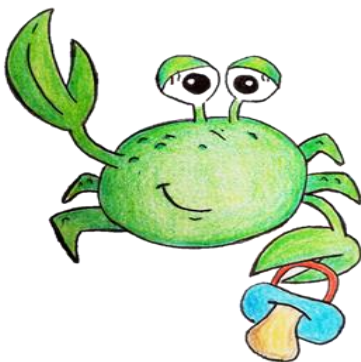
Ajatuksiani
arvostetaan.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa järjestetään mahdollisuuksien mukaan monilukutaitoa sekä tutustumista eri viestintäteknologioihin. Henkilöstö on mallina lapsille ja on rikastamassa varhaiskasvatusympäristöä.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten oikeus on tulla kuulluksi ja saada osallistua omaan elämään vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatus tukee lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lapset saavat suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa samalla oppien vuorovaikutustaitoja sekä yhteisiä sääntöjä.

3. TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Henkilökunnan työskentelyn lähtökohtana on **lapsen etu**. Tämän tiedostaminen toiminnan taustalla on perusedellytys jatkuvaan kehittymiseen ja sen arviointiin. Toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi kehittämisessä on tärkeää.

Henkilökunnan kesken käydyt säännölliset tiimipalaverit, päiväpalaverit ja/tai iltapalaverit pitävät yllä ammatillista ymmärrystä sekä yhteistä toiminta-ajatusta. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehittävät myös lasten ja perheiden kautta keväisin tuleva palaute.

3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oulaisissa on kaksi kunnallista päiväkotia ja yksi ostopalvelupäiväkoti sekä kunnallisia että yksityisiä perhepäivähoitajia. Fyysisten tilojen lisäksi oppimisympäristönä hyödynnetään luontoa ja ulkoilupaikkoja. Leikkipuistot, piha ja muut ulkoilutilat tarjoavat lapsille kokemuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Tavoitteena varhaiskasvatuksella on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö. Tilojen lisäksi oppimisympäristö tarkoittaa välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöä kehitetään jatkuvasti siten, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa tukien lasten tervettä itsetuntoa sekä sosiaalisia ja oppimisen taitoja.

Oppimisympäristö suunnitellaan tarjoamaan lapsille mieluisia vaihtoehtoja tekemiseen sekä monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen. Oppimisympäristöllä pyritään tukemaan lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä sillä pyritään ohjaamaan lasta leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Tavoitteena on, että lapsi voi tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan. Myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon on oltava mahdollisuus.

Liikenneturvallisuuskasvatus on osa Oulaisten varhaiskasvatusta ja sen toteutus tehdään lähiympäristössä eri vuodenaikojä hyödyntäen. Turvallinen ilmapiiri luodaan yhteisesti sovituille säännöille ja toimintatavoille. Turvallisessa ilmapiirissä lasten on helppo näyttää erilaisia tunteita ja se on myös sallittua. Henkilökunta auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä.

3.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen sitouttaa huoltajat ja henkilöstön luottamukselliseen yhteistyöhön yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tasa-arvoinen vuorovaikutus ja toisten kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Käytännössä tämä toteutuu tustumiskäyntien aikana hoidon alkaessa tai hoitopaikan vaihtuessa, varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa syksyisin ja keväisin. Kasvatusyhteistyö toteutuu myös Lapset puheeksi –keskusteluissa, haku- ja tuontitilanteissa, säännöllisissä tiedotteissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa.

Monialainen yhteistyö varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttamisen lasten tarpeita vastaavasti. Yhteistyötä tehdään neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kanssa. Tavoitteena on varmistaa lasten tarpeellisen tuen saanti tarvittaessa mm. Lapset puheeksi –keskustelun toisessa vaiheessa sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatussuunnitelman tekoon.

4. PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

Toiminta suunnitellaan lasten kiinnostusten kohteiden sekä lasten tarpeiden mukaan. Toiminta voi olla lapsen omaehtoista toimintaa, yhdessä ideoitua toimintaa tai henkilöstön suunnittelemaa toimintaa. Henkilöstö tarjoaa lapsille monipuolisen oppimisympäristön huomioiden arvot ja oppimiskäsityksen tavoitteena oppiva ja hyvinvoiva lapsi.

Lasten leikin ja toiminnan havainnointi sekä lasten kanssa keskustelu auttavat pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Pienryhmätoiminta ja mielekäs oppimisympäristö takaavat jokaiselle lapselle mahdollisuuden edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36)

4- vuotias poika kommentoi lepohetkeä: "Aina ei jaksa ja tulee pissahätä"

4.1 Pedagoginen dokumentointi

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan seurata lapsen oppimista ja kehitystä sekä mahdollistetaan lapsille suunnatun toiminnan arviointi, suunnittelu ja kehittäminen. Dokumentointi on jatkuva prosessi, jonka tavoitteena on lapsilähtöinen varhaiskasvatus, jossa huomioidaan lapset yksilöinä sekä ymmärretään lasten välisiä suhteita parantaen vuorovaikutuksen laatua. Lasten toimien kirjaamisen ja tallentamiseen käytetään eri apuvälineitä.

Vihkot, kasvunkansiot
sekä reissuvihko.

4.2 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat tavoitteet ja tehtävät sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Lapsi oppii toimimalla sekä osallistavalla työtavalla, joka on omaehtoista tai ohjattua leikkiä eli tutkimalla, liikkumalla, taiteellisella kokemisella ja ilmaisulla. Lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja, rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä ratkaisemaan ongelmia.

5. LEIKKI KEHITYKSEN, OPPIMISEN JA HYVINVOINNIN LÄHTEENÄ

Kiireetön ilmapiiri ja leikin jatkuvuus kehittävät lasten ajattelua ja kielen kehitystä sekä kehittää leikkitaitoa. Henkilöstö ohjaa ja rikastuttaa leikkiä tiedostaen sen merkityksen lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle huolehtien samalla, että jokaisella on mahdollisuus osallistua leikkiin. Leikin havainnoiminen antaa henkilöstölle ymmärrystä lasten kiinnostusten kohteista ja näin he voivat tarjota leikkiä tukevan oppimisympäristön.

5.1 Oppimisen alueet

Monipuolisen ja tavoitteellisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen kehittävät lapsen oppimista ja kehitystä. Henkilöstö mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden tarkastelun ja tutkimisen. Lasten osallisuus huomioidaan keskusteluilla, havainnoinnilla ja heidän kuuntelemisella ja näin henkilöstö voi varmistaa pedagogista toimintaa edistään eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

5.2 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa **lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä**. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (osio Laaja-alainen osaaminen). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Lorut, sadut, riimit,
vitsit ja laululeikit.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään osiossa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40)

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Kuvat, esineet, tukiviittomat ja selkeä puhuminen.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Kiireetön keskustelu
ja
lukeminen.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. **Monilukutaitoa** tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

5.3 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä** sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

"Ainakin rokkia pitäisi olla." 4-vuotias poika

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. **Taiteellinen ilmaisu** tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Laulut, laululeikit,
musiikkiliikunta, soit-
timet ja kehosoit-
timet

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta. Lapsia rohkaistaan käyt-

tämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Maalaaminen,
piirtäminen,
rakentaminen, askartelu,
valokuvaus
ja
videointi.

"Sinisestä muovailuvahasta saa sinistä kakkua." 3-vuotias tyttö

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan **käsityöllisen toiminnan** kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää paikallisia käsityöperinteitä.

Draama, tanssi ja leikki.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiinsa ja havaitsemiaan asioita työtetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

5.4 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Ystävyys,
tunteet,
säännöt,
oikea ja väärä.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyYTEEN, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Seurakunnan pyhäkoulu, joulu- ja pääsiäiskirkot.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt.

Isovanhempien päivät, retkeily esim. Wanhan Woiman alueelle Törmänhoviin.

Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohdaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Esim. vierailu käynnit paikallislehden toimitukseen.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittävää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

5.5 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia **havainnoida, jäsentää ja ymmärtää** ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

"Seikkailut on mukavia." 4-vuotias tyttö

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota **oivaltamisen ja oppimisen iloa** matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havaintoja ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Ohjataan lasta havainnoimaan ympäristössä matemaattisia säännönmukaisuuksia.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Retkeilemme ja tutkimme lähiluontoa sekä kunnioitamme sitä.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa var-

haiskasvatusta. **Myönteisten kokemusten** kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erytystä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

5.6 Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. **Liikuntakasvatuksen** tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveydelle kasvuun, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päi-

vää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojä tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapii-rissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syöminen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja maakuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

“Mää en tykkää muusta ku ranskalaisista, makkarasta ja makaronilaatikosta.”

6-vuotias poika

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

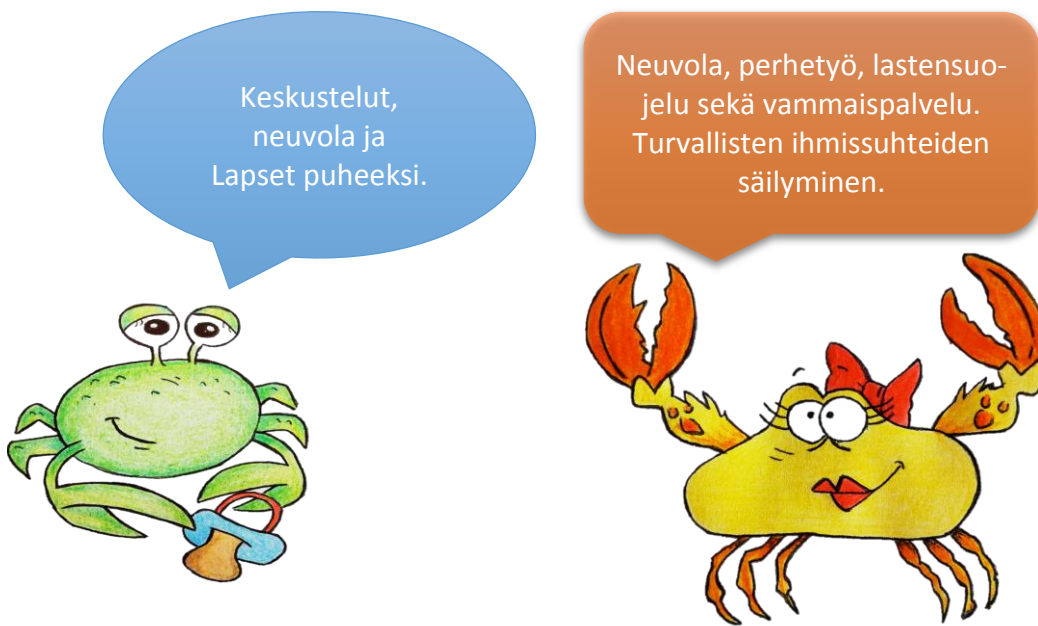
5.7 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Yhteistyötä henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen välillä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumisena. Kielikerhot ja Suomi toisena kielenä järjestetään yhteistyönä koulun ja henkilökunnan välillä.

6. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Lasten ongelmien syntyä ehkäistään pyrkimällä tarjoamaan riittävän aikaista tukea lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Lasten vahvuudet huomioidaan, joten kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu **lasten yksilöllisistä** ratkaisuista. Tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa tehdään yhteistyötä lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan sekä tarvittaessa muun moniammatillisen henkilöstön kanssa.

6.1 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

6.2 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Tukea voidaan antaa monin tavoin. Jos tuen tarve on lyhytaikaista ja vähäistä, voidaan ryhmien muuntelulla ja oppimisympäristöjä muokkaamalla järjestää erilaisia työtapoja. Ryhmässä voi olla myös ryhmäavustaja. Jos lapsi tarvitsee enemmän tukea, tehdään hänelle erillinen suunnitelma kasvun ja hoidon tueksi ja jos kyseessä on vaikea vamma, sairaus tai kehityksen viivästymä, lapsella voi olla henkilökohtainen avustaja.

Tuen toteutus muodostuu yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa mm. toiminta-, fysio- ja puheterapeuttien kanssa sekä neuvolan, perhetyön ja lastensuojelun kanssa.

6.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Erityistukea tarvitsevalle lapselle tehdään kasvun ja hoidon tueksi erillinen suunnitelma, josta nähdään, onko tavoitteisiin päästy ja asetetaanko lapselle uudet tavoitteet. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Suunnitelmaa tarkistetaan ja arvioidaan 1-2 kertaa vuodessa. Yksityiskohtaisemmin lapsen saavuttamia tavoitteita seurataan Pikkuportaatt-/ Portaatt –ohjelmalla, jota arvioidaan jatkuvasti.

Erityistukea tarvitsevan lapsen kanssa voidaan tarpeen mukaan eriyttää toimintaa:

- Lapsi toimii pienryhmässä
- Lapsi toimii henkilökohtaisen avustajan kanssa

7. PEDAGOGISEN TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Keväisin huoltajille ja lapsille lähetetään arviointi kuluneesta vuodesta. Näin saadaan ajankohtaista tietoa varhaiskasvatuksen laadusta ja sen toteutuksesta. Tulosten perusteella toimintaa voidaan kehittää seuraavalle vuodelle.

" On vain kaksi kestäväää perintöä, jotka kannattaa antaa lapsilleen: juuret ja siivet."

- Hodding Garter-